

ROZSTANIA • OBITUARIES

MGR INŻ. TADEUSZ WINIARSKI
(1923–1990)

27 lipca 1990 roku, w wieku 58 lat, zmarł mgr inż. leśnik Tadeusz Winiarski, członek Polskiego Towarzystwa Botanicznego, wielce zasłużony dla ochrony przyrody regionu świętokrzyskiego.

Urodzony w Bielinach, u podnóża Łysogór, w sercu Gór Świętokrzyskich, całe swoje życie zawodowe, w tym 23 lata na stanowisku Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Kielcach, poświęcił dla ratowania najcenniejszych fragmentów rodzimej przyrody. Z Jego inicjatywy, przy wsparciu miejscowego środowiska naukowego, opracowana została koncepcja Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych (ESOCH) w województwie kieleckim. Głównym założeniem tej koncepcji, którą udało Mu się w pełni zrealizować, było powołanie w latach osiemdziesiątych 8 parków krajobrazowych – 3 na Poniidziu, 4 dalsze to Zespół Parków Krajobrazowych Gór Świętokrzyskich i ósmy Przedborski Park Krajobrazowy, położony na pograniczu woj. kieleckiego i piotrkowskiego.

Dzięki Jego inicjatywie, zabiegom, pokonywaniu wielu oporów, powiększona została znacznie sieć rezerwatów i pomników przyrody w województwie kieleckim. Wiele dalszych opracowanych już projektów

nowych rezerwatów, w tym koncepcja powołania rezerwatu biosfery, czeka na oficjalne zatwierdzenie.

Przyroda Gór Świętokrzyskich w osobie mgr inż. Tadeusza Winiarskiego znalazła wielkiego obrońcę, orędownika i popularyzatora. Odszedł Człowiek pracy, skromny, niezwykle pracowity, życzliwy i bez reszty oddany idei ochrony świętokrzyskiej przyrody.

Stanisław CIEŚLIŃSKI

DR WANDA KOPEROWA
(3.VI.1913–11.I.1990)

Wanda Koperowa, z domu Janikówna, urodziła się 3 czerwca 1913 roku w Trzebini. Szkołę podstawową i średnią ukończyła w Krakowie w 1932 roku. W pięć lat później, ukończyła ze stopniem magistra, kierunek Wychowania Fizycznego na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równocześnie studiowała dział fortepianu w Państwowym Konserwatorium Muzycznym, uzyskując w 1938 roku dyplom mistrzowski.

Po studiach pracowała jako nauczycielka wychowania fizycznego w szkołach średnich w Zamościu i Sosnowcu. W czasie wojny była laborantką w prywatnym zakładzie rentgenowskim w Krakowie.

W 1948 roku rozpoczęła studia przyrodnicze na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskie-

go i ukończyła je w 1952 roku ze stopniem magistra filozofii z zakresu biologii. Pracą magisterską pt. *Morfologia pyłku krajowych gatunków Acer* (niepubl.) wystartowała do swych przyszłych badań paleobotanicznych prowadzonych głównie w oparciu o metodę analizy pyłkowej.

Pracę w Instytucie Botaniki PAN w Krakowie rozpoczęła w 1953 roku. W roku 1956 otrzymała nominację na stanowisko adiunkta w Zakładzie Paleobotaniki IB PAN, które zajmowała do czasu przejścia na emeryturę w roku 1973.

W ciągu całego okresu swojej pracy w Instytucie Wanda Koperowa zajmowała się głównie badaniami historii roślinności późnego glacjału i holocenu. Należała do grupy tych paleobotaników, którzy w latach 50-tych byli pionierami nowoczesnej analizy pyłkowej w Polsce i pokonywali trudności związane z wprowadzeniem nowych metod laboratoryjnych, stosowanych w krajach zachodnich już w czasie wojny. Pierwszy opracowany przez nią profil z torfowiska na Kiczorze został opublikowany w 1955 roku, a w dwa lata później – profil ze Staszowej koło Szczawnicy. Te diagramy pyłkowe należą do grupy pierwszych holocenijskich diagramów opracowanych nowoczesnie, z szerokim – jak na owe czasy – uwzględnieniem pyłku roślin zielnych. Opracowaniem tych stanowisk włączyła się Wanda Koperowa do pionierskich wówczas badań nad wpływem człowieka na naturalną szatę roślinną. Również w latach 50-tych rozpoczęła badania torfowisk w Kotlinie Nowotarskiej, które w rezultacie zainicjowały problem późnoglacialnych ostoi świerka, olszy, jodły i buka oraz leszczyny w samej Kotlinie, i najbliższym jej otoczeniu względnie redepozycji lub dalekiego transportu pyłku wspomnianych roślin. Zagadnienia te są nadal przedmiotem żywych dyskusji. Cennym wkładem Wandy Koperowej do poznania flory Polski z okresu ostatniego zlodowacenia jest również oznaczenie w osadach z Zatora koło Wadowic pyłku *Koenigia islandica* L.

Podstawą do uzyskania przez Wandę Koperową stopnia doktora nauk przyrodniczych w 1962 roku była praca o późnoglacialnej i holocenijskiej historii roślinności Kotliny Nowotarskiej. W okresie późniejszym zajmowała się późnoglacialną i holocenijską historią roślinności wschodniej części Dołów Jasielsko-Sanockich, a także prowadziła badania torfowisk z Orawy i różnych osadów holocenijskich z Krakowa, które niestety nie zostały opublikowane, podobnie jak jej pionierskie badania dotyczące opadu pyłku w Krakowie, prowadzone w latach 1964–1967 wspólnie z alergologami.

Oprócz badań własnych Wanda Koperowa współ-

pracowała z pracownikami naukowymi wielu placówek, wykonując dla nich badania ekspertyzowe. Jako doskonały palinolog pomagała młodszym paleobotanikom w pokonywaniu trudności związanych z metodą analizy pyłkowej.

Ci, którzy znali Wandę Koperową bliżej wiedzą, że dzięki niej wiele osób spośród pracowników Instytutu, a także ich rodzin, korzystało z zawsze chętnie proponowanej i bezinteresownie świadczonej pomocy lekarskiej jej męża, docenta Zygmunta Koperę. Im obojgu należą się za to serdeczne wyrazy wdzięczności.

Po przejściu na emeryturę w 1973 roku dr Wanda Koperowa przestała pracować naukowo, poświęcając cały swój czas rodzinie. Zmarła w dniu 11 stycznia 1990 roku w Krakowie i została pochowana na Cmentarzu Rakowickim.

Kazimiera MAMAKOWA

MASON ELLSWORTH HALE, JR.
(1928–1990)

Znakomity amerykański lichenolog zmarł, po długiej i ciężkiej chorobie, 23.03.1990 r. w Arlington. Jego zainteresowania naukowe skupiały się przede wszystkim na taksonomii porostów, zwłaszcza rodzin *Parmeliaceae* i *Thelotremaaceae*. W pracach taksonomicznych wykorzystywał wszystkie nowoczesne metody badawcze.

Światowy rozgłos uzyskały dwie Jego książki, podręcznik lichenologii *Biology of lichens* (trzy wydania; pierwsze w 1967 r.) i studium porostów północnoamerykańskich *How to know the lichens* (1969, 1979). W ciągu ponad 30-letniej pracy w Smithsonian Institution w Waszyngtonie stworzył zielnik, który pod względem wielkości zbiorów porostów plasuje się na trzecim miejscu na świecie.

Ciągle pamiętamy jedno z ostatnich publicznych wystąpień Profesora Hale, na XIV Międzynarodowym Kongresie Botanicznym w Berlinie Zachodnim, w 1987 r. Wygłosił wówczas bardzo interesujący referat *Chemosystematics and evolution of the lichen genus Parmotrema* oraz przedstawił swoją najnowszą, prawdziwie rewolucyjną koncepcję chemosystematyki rodzajów w rodzinie *Parmeliaceae*.

M. E. Hale był bardzo życzliwym, bezpośrednim człowiekiem. Jego życzliwości i wsparcia zaznało wielu lichenologów.

Krystyna CZYŻEWSKA

PROF. DR SILVESTR PRÁT
(1895–1990)

W numerze 1 tomu 80 (1991) czasopisma *Biologia Plantarum* ukazało się wspomnienie pośmiertne o tym wspaniałym uczonym.

Silvestr Prát, fizjolog roślin, emerytowany profesor Uniwersytetu Karola w Pradze, członek Czesosłowackiej Akademii Nauk i Rumuńskiej Akademii Nauk oraz wielu towarzystw naukowych urodził się 1 grudnia 1895 r. i zmarł 1 sierpnia 1990 r. Był on honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego i przyjacielem naszego narodu. Współpracował z polskimi fitofizjologami i wspólnie z profesorem Bronisławem Niklewskim zorganizował polsko-czechosłowackie sympozjum pod nazwą *Humus et Planta*. Idea takiej wymiany poglądów na temat badań nad biologicznym znaczeniem związków próchnicznych okazała się niezwykle płodna i począwszy od roku 1961 odbyło się w Czecho-Słowacji już dziesięć międzynarodowych sympozjów pod hasłem *Humus et Planta*. Zasługi prof. Práta przedstawiłem poprzednio szerzej w *Wiadomościach Botanicznych* w roku 1965 (10: 117–119) z okazji pięćdziesięciolecia pracy naukowej tego uczonego i, nie chcąc się powtarzać, tam odsyłam polskiego Czytelnika. Pragnę tylko podkreślić olbrzymi dorobek prof. Práta wyrażający się 252 pozycjami bibliograficznymi, w czym 210 stanowią prace ściśle naukowe. Badania jego dotyczyły ekofizjologii glonów zarówno eu- jak i prokariotycznych, mineralnego żywienia roślin w ogóle z uwzględnieniem zjawisk przepuszczalności błon oraz fizjologicznej efektywności związków próchnicznych. W pracach tych osiągnął znakomite wyniki, co przyniosło mu powszechne uznanie wśród biologów na całym świecie.

Napisałem, że prof. Prát był przyjacielem naszego narodu. Chciałbym dodać, że będąc uczestnikiem prywatnego spotkania w jego mieszkaniu zdumiałem się jego znajomością naszej literatury pięknej.

W dobie zbliżenia naszych narodów niechaj to będzie przykładem dla nas.

Stefan GUMIŃSKI

DR MIECZYSLAW TOKARSKI
(1926–1989)

1 listopada 1989 roku zmarł we Wrocławiu dr Mieczysław Tokarski, wieloletni pracownik Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, członek Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Pochodził z rolniczej rodziny Książaków, zamie-

szkujących od stu lat w Sierakowie k. Kutna, dokąd Jego Dziad przybył z Księstwa Łowickiego. W 1948 roku Mieczysław Tokarski ukończył Ogrodnicze Gimnazjum w Plocku, gdzie wyróżniał się zdolnościami i wielostronnymi zainteresowaniami. Od 1948 roku rozpoczął dalszą naukę w Państwowej Szkole Ogrodniczej (zwanej Zembalowską) w Poznaniu, która słynęła z wysokiego poziomu nauczania sztuki ogrodniczej. Na wydziale Ogrodnictwa Ozdobnego wyróżniał się bardzo dobrymi wynikami w nauce, a szczególnie w projektowaniu terenów zieleni. Posiadał również wyjątkowe uzdolnienia i zamiłowanie do systematyki roślin. W okresie studiów, w czasie wycieczek botanicznych organizowanych przez profesorów Zygmunta Czubińskiego i Stefana Alwina, dał się poznać jako doskonały znawca flory lasów i łąk Wielkopolski. Był nawet przez pewien czas asystentem profesora Zygmunta Czubińskiego w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dzięki wspaniałym profesorom zapoznał się z zagadnieniami systematyki i ochrony roślin, geobotaniki oraz z zasadami pielęgnacji, hodowli i rozmnażania wielu gatunków roślin. Po ukończeniu Państwowej Szkoły Ogrodnictwa (Wydział Ogrodnictwa Ozdobnego) w Poznaniu otrzymał nakaz pracy do Miejskiego Przedsiębiorstwa Zieleni we Wrocławiu. Po wielu staraniach rozpoczął studia biologiczne na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego, które ukończył z dwuletnim opóźnieniem z powodu choroby płuc. Po operacji i długotrwałym leczeniu rozpoczął w 1957 roku pracę w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie pracował przez 32 lata aż do ostatnich dni. Był nieocenionym znawcą flory polskiej i obcej, rosnącej w Ogrodzie Botanicznym i na Dolnym Śląsku. W 1981 roku pełnił obowiązki kierownika Ogrodu Botanicznego. Zawsze skromny i sumienny, ponad zaszczyty władzy przedkładał znużoną pracę botanika i ogrodnika. Urządził w Ogrodzie Botanicznym wystawy grzybów i roślin chronionych. Włączył się w organizację Wrocławskiego Święta Kwiatów. Przez długie lata działał w Sekcji Popularyzacji Wiedzy Botanicznej Polskiego Towarzystwa Botanicznego. W jej ramach organizował odczyty i wycieczki botaniczne dla społeczeństwa Wrocławia. Opublikował szereg prac naukowych i popularnonaukowych, często opatrzonych znakomitymi własnymi rysunkami. Prowadził badania z zakresu karpologii i aklimatyzacji roślin. Jego prace monograficzne z zakresu karpologii to opublikowana w roku 1972 rozprawa doktorska pt. *Monograficzno-taksonomiczna analiza owoców i nasion gatunków z rodzaju Erodium*. Był ceniony jako niezwykle su-

mienny i wnikliwy nauczyciel praktykantów i wycieczek odwiedzających Ogród Botaniczny, a także młodszych koleżanek i kolegów, z którymi bardzo życzliwie współpracował. Ponadto był biegłym sądowym w zakresie terenów zieleni. Jego nagłe odejście stanowi niepowetowaną stratę dla naszego Ogrodu i nauki polskiej. Będzie Go nam bardzo brakowało.

**SPIS PUBLIKACJI
DR MIECZYSLAWA TOKARSKIEGO:**

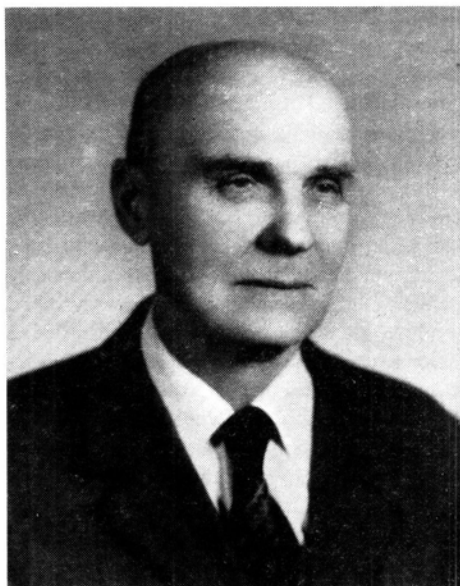
- TOKARSKI M. 1960. *Vitex agnus castus* L. w Ogrodzie Botanicznym we Wrocławiu. *Wiad. Bot.* 4 (3-4): 329-332.
- TOKARSKI M. 1960. Dział systematyki roślin. Przewodnik po Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, ss. 22-47.
- TOKARSKI M., ŁUKASIEWICZ B. 1964. Wegetatywne rozmnażanie kobeli pnącej (*Cobaea scandens* Cav.) i jej zimowanie. *Wiad. Bot.* 8(3-4): 252-254.
- TOKARSKI M. 1966. Uszkodzenia mrozowe drzew i krzewów ozdobnych powstałe zimą 1962/63 roku na Dolnym Śląsku. *Rocznik Dendrologiczny* 20: 193-196.
- TOKARSKI M. 1966. Z obserwacji nad rozwojem i kwitnieniem *Quamoclit lobata* House. *Wiad. Bot.* 10(2): 128-130.
- ŚLAWIŃSKI S., TOKARSKI M. 1967. Z kolekcji roślin wodnych Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. *Wiad. Bot.* 11(1): 33-42.
- TOKARSKI M. 1972. Morfologiczno-taksonomiczna analiza owoców i nasion europejskich i kaukaskich gatunków rodzaju *Geranium* L. *Monogr. Bot.* 36: 5-72 + tablice.
- TOKARSKI M. 1972. Odmiana olbrzymia trzciny pospolitej (*Phragmites communis* Trin. var. *pseudodonax* Rabenh.). w Ogrodzie Botanicznym we Wrocławiu. *Wiad. Bot.* 16(3): 199-202.
- TOKARSKI M. 1972. The fruits morphology inside the species *Geranium sylvaticum* L. *Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-herzegovinisches Landesmuseums* 2(C): 83-87.
- ROSTAŃSKI K., TOKARSKI M. 1973. *Geranium wilfordii* Maxim. - nowy efemerofit we florze polskiej. *Fragm. Flor. Geobot.* 19(4): 385-388.
- TOKARSKI M. 1974. Uprawa i kwitnienie tunbergii oskrzydłonej (*Thunbergia alata* Bojer) w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. *Wiad. Bot.* 18(3): 215-219.
- ŚLAWIŃSKI S., TOKARSKI M. 1978. Rośliny wodne w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, ss. 3-173.
- TOKARSKI M. 1978. Palczatka szorstkawa (*Eccremocarpus scaber* Ruiz. et Pav.) - uprawa i kwitnienie. *Wiad. Bot.* 23(4): 249-252.
- TOKARSKI M., WĘGŁOWSKI A. 1983. Krzewy wrzosowate w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. *Wiad. Bot.* 27(3): 215-222.
- TOKARSKI M. 1984. Szafrańcy jesienne w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. *Wiad. Bot.* 28(2): 169-174.

Maria GRACZ-NALEPKA
Jerzy HRYNKIEWICZ-SUDNIK

**ROCZNICE, JUBILEUSZE
ANNIVERSARIES, JUBILEES**

90-LECIE URODZIN PROF. S. TOŁPA

90th anniversary of birth of prof. S. Tołpa

Dnia 3 listopada 1991 roku ukończył 90 lat prof. dr hab. dr h.c. Stanisław Tołpa, pierwszy po wojnie przewodniczący Oddziału PTB we Wrocławiu. Profesor Tołpa całą swoją działalność naukową poświęcił wszechstronnym badaniom torfowisk i torfów. Najpierw, jako uczeń profesora Stanisława Kulczyńskiego na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie wydał wiele prac o torfowiskach Polesia i Czarnohory, potem we Wrocławiu w zorganizowanym po wojnie od podstaw ośrodku torfoznawczym badał torfowiska w różnych rejonach Polski. Zajmował się również torfami kopalnymi, zwłaszcza interglacialnymi. W ciągu wielu lat prowadził kampanię ochroniarską na rzecz utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego. W ostatnim trzydziestolecu, pracując nad biologicznymi właściwościami torfu stał się twórcą oficjalnego leku „Tołpa”, który odznacza się wielostronnym działaniem immunostatycznym.

Dostojnemu Jubilatowi najlepsze życzenia dalszych sił twórczych składa w imieniu członków PTB Zarząd Towarzystwa i Redakcja *Wiadomości Botanicznych*.

Jerzy FABISZEWSKI